

مقدمه

آمارگیری از فعالیت های مربوط به معدن کشور و انتشار مستمر نتایج آن، از سال ۱۳۳۳ توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت وقت آغاز شد. این آمارها، هر سال همزمان با انتشار "آمار فعالیت های صنعتی"، در ضمیمه نشریه مذکور به چاپ می رسد ولی از سال ۱۳۳۹ آمارهای مربوط در نشریه ای مستقل تحت عنوان "آمار فعالیت های معدنی ایران" منتشر شد. اولین سرشماری از معدن کشور در آذرماه سال ۱۳۴۲ توسط وزارت اقتصاد اجرا شد و از سال ۱۳۴۲ تا سال ۱۳۵۳ دفتر آمار وزارت اقتصاد با استفاده از آمارهای دفاتر معدن نقاط مختلف کشور، هر سال آماری از فعالیت های معدن جمع آوری و منتشر می کرد. در سال ۱۳۵۳ دومین سرشماری از معدن کشور با همکاری مرکز آمار ایران و وزارت صنعت، معدن و تجارت اجرا شد از سال ۱۳۵۳ تا سال ۱۳۵۷ مرکز آمار ایران به طور سالانه بخشی از معدن کشور را به عنوان معدن منتخب مورد آمارگیری قرار داد. از سال ۱۳۵۷ تا سال ۱۳۶۳ به دلیل عدم اجرای طرح های آماری و نیز فراهم نبودن آمارهای ثبتی جامع، این بخش از فعالیت های اقتصادی دچار خلأ آماری شد. در سالهای ۱۳۶۴ و ۱۳۶۵ مرکز آمار ایران به آمارگیری از معدن تحت پوشش بخش عمومی اقدام کرد و در سال ۱۳۶۶ سومین سرشماری از معدن کشور را به مرحله اجرا درآورد. از سال ۱۳۶۷ تا سال ۱۳۸۵ به استثنای سال های ۱۳۷۰ و ۱۳۸۴ آمارگیری از معدن کشور به طور سالانه انجام شده است. آمار و اطلاعات مندرج در این فصل، علاوه بر نتایج آمارگیری ها و سرشماری های مذکور شامل آمار و اطلاعات شرکت های تعاونی معدنی ارائه شده توسط اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی نیز می باشد در مورد آمارهای ارائه شده، توضیحات زیر ضروری است:

۱- در آمارگیری از معدن فعال کشور، اطلاعات مربوط به نفت و گاز، مواد رادیواکتیو و خاکرس جمع آوری نشده است، و به دلیل اهمیت خاص نفت و گاز، اطلاعات آماری مربوط به این فعالیت ها در فصل ۶ (نفت و گاز) به طور مجزا ارائه می شود.

۲- در طرح آمارگیری از معدن در حال بهره برداری کشور، معدن شن و ماسه به روش نمونه گیری و سایر معدن به صورت سرشماری، مورد آمارگیری قرار می گیرند.

۳- در این فصل برای طبقه بندی فعالیت های بخش معدن از طبقه بندی بین المللی فعالیت های اقتصادی ویرایش چهارم، با اعمال تغییراتی در آن استفاده شده است

تعاریف و مفاهیم

معدن: مجموعه کانسار (ذخیره معدنی که بهره برداری از آن اقتصادی می باشد) و ماشین آلات و تسهیلاتی است که به منظور اکتشاف، تجهیز و بهره برداری و کانه آرایبی از آن کانسار ایجاد شده است. کانه آرایبی، به تمامی عملیات فیزیکی و شیمیایی که به منظور جدا کردن قسمتی از مواد باطله از کانه و یا تفکیک کانه ها از یکدیگر صورت می گیرد، اطلاق می شود.

معدن در حال بهره برداری: معدنی است که دارای مجوز بهره برداری از وزارت صنعت، معدن و تجارت (غیر از معدن شن و ماسه) و یا شهرداری ها و فرمانداری ها (برای معدن شن و ماسه) بوده و نیز در سال آمارگیری، حداقل به مدت ۳۰ روز به صورت پیوسته یا ناپیوسته، مجموعه ای از عملیات استخراج (در پاره ای از موارد همراه با کانه آرایبی)، به منظور به دست آوردن کانه قابل فروش در آن انجام گرفته باشد.

مدیریت خصوصی: مدیریتی است که توسط افراد یا مؤسسات خصوصی اعمال می شود.

مدیریت عمومی: مدیریتی است که توسط وزارتخانه ها، سازمان های دولتی، نهادهای انقلاب اسلامی، بانکها، شهرداری ها و سایر مؤسسات بخش عمومی اعمال می شود.

شاغلان: تمامی افرادی هستند که در داخل یا خارج معدن به صورت تمام وقت یا پاره وقت برای معدن کار می کنند. شاغلان از نظر وظیفه ای که به عهده دارند به دو گروه شاغلان خط تولید (ماهر و ساده) و سایر شاغلان (اداری، مالی و خدماتی) تفکیک می شوند.

شاغلان ماهر خط تولید: کارکنانی هستند که به اعتبار دانش فنی و تجربه ای که کسب کرده اند، توانایی انجام یک قسمت از

کار فنی خط تولید را داشته باشند، مانند مهندسان، تکنیسین‌های فنی، استادکاران، سرکارگران، کارگران ماهر، تعمیرکاران و رانندگان.

شاغلان ساده خط تولید: کارکنانی هستند که شغل مورد تصدی آنان در خط تولید نیاز به تعلیم و کسب مهارت ندارد، مانند: کارگران ساده، باربران و بارگیران.

سایر شاغلان (اداری، مالی و خدماتی): کارکنانی هستند که به امور دفتری، اداری، مالی و خدماتی معدن و یا دفتر مرکزی، اشتغال داشته و به طور مستقیم در امر استخراج و تولید دخالت ندارند.

در ارائه آمار شاغلان، توضیح این نکته ضروری است که در محاسبه از روش "متوسط تعداد شاغلان در سال" استفاده شده است.

جبران خدمات مزد و حقوق بگیران: رجوع کنید به تعاریف و مفاهیم "فصل ۴- کشاورزی، جنگلداری و شیلات".

تولید مواد معدنی: مجموع مواد معدنی حاصل از یک رشته فعالیت استخراج است که به اشکال گوناگون قابل عرضه به بازار می‌باشد. شایان ذکر است که در بعضی از رشته فعالیت‌ها یا معدن، مواد معدنی به همان صورتی که از کانسار استخراج می‌شود، عرضه می‌گردد در صورتی که در بعضی دیگر از رشته فعالیت‌ها یا معدن، مواد استخراج شده پس از انجام عملیات فیزیکی یا شیمیایی لازم به منظور جدا کردن قسمتی از مواد باطله، تفکیک کانه‌ها و یا افزایش عیار ماده خام، به بازار عرضه می‌شود. ضمناً در یک رشته فعالیت، ممکن است چند ماده معدنی به دست آید، مثلاً در رشته فعالیت استخراج سنگ مس، مواد معدنی سنگ مس، کنسانتره مس و کنسانتره مولیبدن از تولیدات رشته فعالیت مذکور به حساب می‌آیند. **ارزش تولیدات:** ارزش مواد معدنی استخراج شده و ارزش ضایعات قابل فروش مواد معدنی به قیمت تولید کننده یعنی قیمت فروش به مشتریان در محل معدن است.

سرمایه‌گذاری (ارزش تغییرات اموال سرمایه‌ای): رجوع کنید به تعاریف و مفاهیم "فصل ۴- کشاورزی، جنگلداری و شیلات".

ارزش افزوده: عبارت از ارزش دریافتی‌ها (ستانده‌ها) منهای ارزش پرداختی‌ها (داده‌ها) است.

ارزش دریافتی‌ها (ستانده‌ها): عبارت از ارزش تولیدات مواد معدنی، ضایعات قابل فروش مواد معدنی، ساخت و تعمیر اساسی اموال سرمایه‌ای توسط شاغلان معدن و سایر دریافتی‌های معدن است که شامل دریافتی بابت کارهای کنتراتی، تعمیرات جزئی ساختمان و لوازم و تجهیزات اداری، تعمیرات جزئی ماشین‌آلات آزمایشگاه و... می‌باشد.

ارزش پرداختی‌ها (داده‌ها): عبارت از ارزش مواد، ابزار و وسایل کار کم‌دوام، سوخت مصرف شده، آب و برق خریداری شده و سایر پرداختی‌ها است که شامل پرداختی بابت کارهای کنتراتی، تعمیرات جزئی ساختمان و لوازم و تجهیزات اداری، تعمیرات جزئی ماشین‌آلات، آزمایشگاه و... می‌باشد.

شرکت تعاونی: رجوع کنید به تعاریف و مفاهیم "فصل ۴- کشاورزی، جنگلداری و شیلات".

شرکت تعاونی معدنی: نوعی شرکت تعاونی است که در زمینه استخراج، بهره‌برداری و فروش مواد استخراج شده از معدن فعالیت دارد.

گزیده اطلاعات

براساس نتایج طرح آمارگیری از معادن فعال کشور در سال ۱۳۹۶ تعداد ۳۲ معدن در حال بهره‌برداری در استان وجود داشته است. نتایج بدست آمده نشان می‌دهد، مجموعاً ۲۹۸ نفر در این معدن به کار اشتغال داشته‌اند که تعداد شاغلان نسبت به سال قبل، ۸ درصد کاهش یافته است. در همین سال ارزش تولیدات معدن بالغ بر ۲۸۹۵۴۰ میلیون ریال بوده که ۶۰ درصد آن مربوط به معادن شن و ماسه است.

ارزش افزوده حاصل از فعالیت معادن در حال بهره‌برداری استان در سال ۱۳۹۶ برابر ۲۵۸۵۹۰ میلیون ریال بوده که نسبت به سال قبل، ۳۱ درصد افزایش داشته است.

ارزش سرمایه‌گذاری معادن در حال بهره‌برداری استان در سال ۱۳۹۶ رقمی معادل ۱۹۵۷۴ میلیون ریال بوده است.

در پایان سال ۱۳۹۷، تعداد ۸ شرکت تعاونی معدنی در استان فعالیت داشته‌اند.

۱-۶- مشخصات عمومی معادن در حال بهره برداری بر حسب فعالیت

جبران خدمات مزد و حقوق بگیران (میلیون ریال)	تعداد شاغلان	تعداد معادن			سال و فعالیت
		مدیریت خصوصی	مدیریت دولتی	جمع	
۳۳۱۷	۳۲۶	۲۸	۲	۳۰۱۳۸۰
۲۲۷۸	۶۹	۸	۵	۱۳۱۳۸۵
۲۵۴۲۴	۵۴۴	۴۰	۳	۴۳۱۳۹۰
۳۰۵۳۷	۳۳۸	۳۱	۸	۳۹۱۳۹۲
۴۶۷۸۸	۳۱۳	۲۷	۵	۳۲۱۳۹۳
۴۵۶۵۳	۳۸۵	۳۱	۷	۳۸۱۳۹۴
۴۵۵۹۵	۳۲۴	۳۱	۶	۳۷۱۳۹۵
۵۲۰۱۹	۲۹۸	۲۹	۳	۳۲۱۳۹۶
۰	۰	۰	۰	۰ استخراج زغال سنگ
۴۱۰۹۳	۲۲۷	۱۹	۳	۲۲ استخراج سنگ و شن و ماسه و.....
۱۰۹۲۶	۷۱	۱۰	۰	۱۰ استخراج سایر مواد معدنی

مأخذ-مرکز آمار ایران. (ر.م).

۲-۶- تعداد معادن در حال بهره برداری برحسب فعالیت و نوع استخراج

سال و فعالیت	جمع	استخراج روباز	استخراج زیرزمینی	استخراج روباز و زیرزمینی
.....۱۳۸۰	۳۰	۳۰	۰	۰
.....۱۳۸۵	۱۳	۱۳	۰	۰
.....۱۳۹۰	۴۳	۴۳	۰	۰
.....۱۳۹۲	۳۹	۳۹	۰	۰
.....۱۳۹۳	۳۲	۲۹	۱	۲
.....۱۳۹۴	۳۸	۳۸	۰	۰
.....۱۳۹۵	۳۷	۳۷	۰	۰
.....۱۳۹۶	۳۲	۳۲	۰	۰
.....استخراج زغال سنگ	۰	۰	۰	۰
.....استخراج سنگ و شن و ماسه و.....	۲۲	۲۲	۰	۰
.....استخراج سایر مواد معدنی	۱۰	۱۰	۰	۰

مأخذ-مرکز آمار ایران. (ر.م).

۳-۶- تعداد شاغلان معدن در حال بهره برداری بر حسب فعالیت

سایر کارکنان (اداری، مالی و خدماتی)	کارکنان خط تولید		جمع	سال و فعالیت
	ساده	ماهر		
۱۱۲	۷۱	۱۴۳	۳۲۶۱۳۸۰
۱۸	۲۲	۲۹	۶۹۱۳۸۵
۹۳	۱۸۳	۲۶۸	۵۴۴۱۳۹۰
۹۸	۵۸	۱۸۲	۳۳۸۱۳۹۲
۷۸	۶۱	۱۷۴	۳۱۳۱۳۹۳
۱۰۵	۶۱	۲۱۹	۳۸۵۱۳۹۴
۹۴	۵۶	۱۷۴	۳۲۴۱۳۹۵
۹۲	۴۶	۱۶۰	۲۹۸۱۳۹۶
۰	۰	۰	۰استخراج زغال سنگ
۷۰	۳۹	۱۱۸	۲۲۷استخراج سنگ و شن و ماسه و.....
۲۲	۷	۴۲	۷۱استخراج سایر مواد معدنی

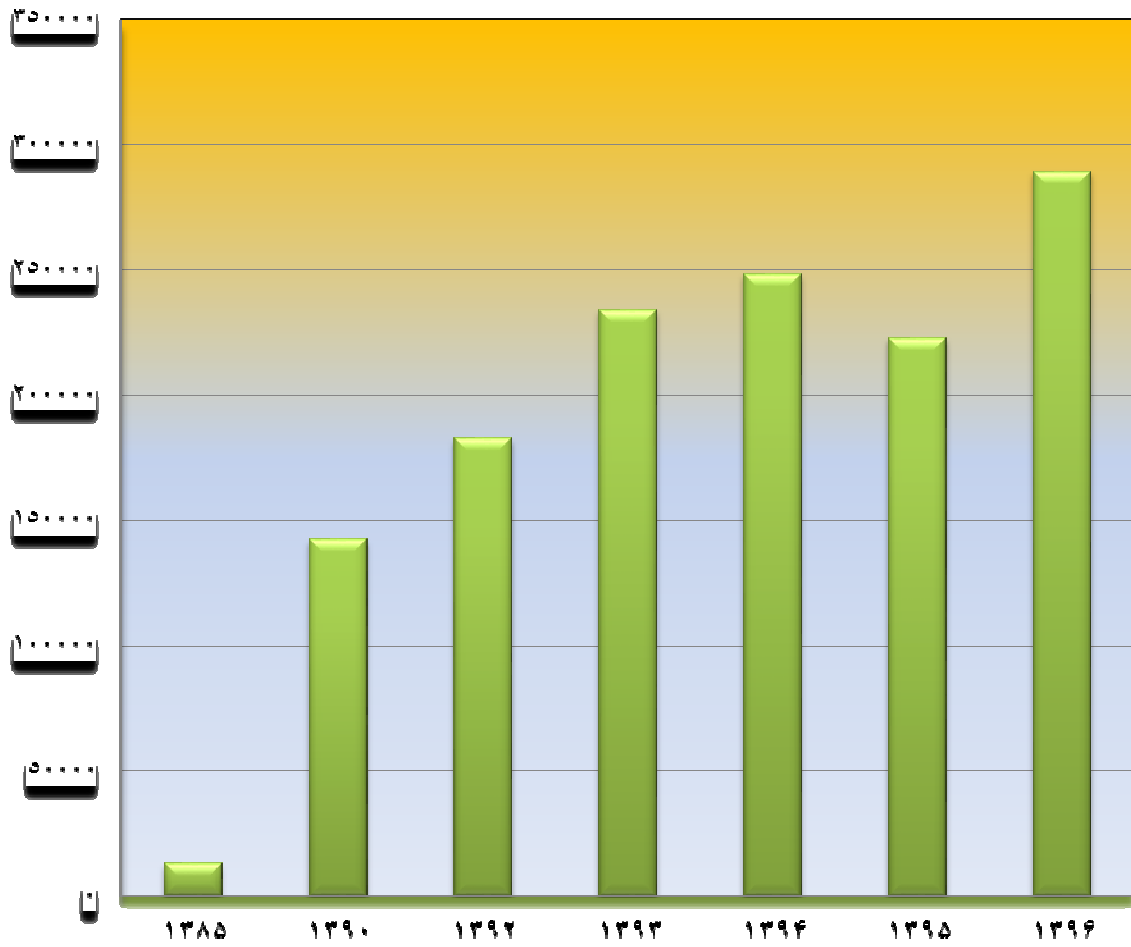
مأخذ-مرکز آمار ایران. (ر.م).

۴-۶- مقدار و ارزش تولیدات مواد معدنی معدن در حال بهره برداری بر حسب فعالیت

ارزش (میلیون ریال)					مقدار (تن)					فعالیت
۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	
۲۸۹۵۴۰	۲۲۳۰۵۹	۲۴۸۷۲۰	۲۳۴۱۹۷	۱۸۲۸۹۹	۲۷۰۹۸۱۲	۳۶۱۹۰۰۰	۳۸۴۵۰۰۰	۳۷۹۵۰۰۰	۳۴۳۸۹۸۲جمع
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰استخراج زغال سنگ
۱۷۳۳۹۴	۲۲۳۰۵۹	۲۴۸۷۲۰	۲۳۱۹۴۷	۱۷۷۷۹۹	۱۴۸۶۵۹۲	۳۶۱۹۰۰۰	۳۸۴۵۰۰۰	۳۷۶۴۰۰۰	۳۴۳۴۷۸۲استخراج سنگ و شن و ماسه و.....
۱۱۶۱۴۶	۰	۰	۲۲۵۰	۵۱۰۰	۱۲۲۳۲۲۰	۰	۰	۳۱۰۰۰	۴۲۰۰استخراج سایر مواد معدنی

مأخذ-مرکز آمار ایران. (ر.م).

نمودار ۱-۶- ارزش تولید مواد معدنی معادن در حال بهره برداری

مینا: جدول ۴-۶

۵-۶- ارزش افزوده و ارزش پرداختی‌ها و دریافتی‌های معادن در حال بهره‌برداری برحسب فعالیت: (۱۳۹۶) (میلیون ریال)

فعالیت	ارزش افزوده	پرداخت‌ها (داده‌ها)	دریافت‌ها (ستانده‌ها)
جمع	۲۵۸۵۹۰	۴۲۵۵۴	۳۰۱۱۴۴
استخراج زغال سنگ	۰	۰	۰
استخراج سنگ و شن و ماسه و.....	۱۵۳۵۶۹	۲۸۶۲۷	۱۸۲۱۹۶
استخراج سایر مواد معدنی	۱۰۵۰۲۱	۱۳۹۲۷	۱۱۸۹۴۸

مأخذ-مرکز آمار ایران. (ر.م).

۶-۶- سرمایه‌گذاری (ارزش تغییرات اموال سرمایه ای) معادن در حال بهره‌برداری برحسب فعالیت و نوع اموال سرمایه‌ای: (۱۳۹۶) (میلیون ریال)

فعالیت	جمع	ماشین آلات، ابزار و وسایل کار بادوام و تجهیزات اداری	وسایل نقلیه	ساختمان	راه اختصاصی	توسعه و اکتشاف	سایر
جمع	۱۹۵۷۴	۱۶۷۱۳	۲۸۶۱	۰	۰	۰	۰
استخراج زغال سنگ	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
استخراج سنگ و شن و ماسه و.....	۱۳۹۱۲	۱۳۹۱۲	۰	۰	۰	۰	۰
استخراج سایر مواد معدنی	۵۶۶۲	۲۸۰۱	۲۸۶۱	۰	۰	۰	۰

مأخذ-مرکز آمار ایران. (ر.م).

۶-۷- مشخصات عمومی شرکت‌های تعاونی معدنی در پایان سال (هزار ریال)

سال و شهرستان	تعداد	عضو	شاغلان	سرمایه
.....۱۳۸۰	۱	۱۴	۳	۲۱۰۰
.....۱۳۸۵	۱	۱۴	۳	۲۱۰۰
.....۱۳۹۰	۳	۲۸	۱۱	۱۹۰۲۶۰۰
.....۱۳۹۳	۳	۲۸	۱۱	۱۹۰۲۶۰۰
.....۱۳۹۴	۳	۲۸	۱۱	۱۹۰۲۶۰۰
.....۱۳۹۵	۴	۳۵	۱۸	۴۴۶۴۶۰۰
.....۱۳۹۶	۴	۲۸	۲۲	۴۴۷۲۹۹۹
.....۱۳۹۷	۸	۶۳	۴۲	۴۵۲۵۴۹۹
.....آبدانان	۲	۱۴	۱۲	۲۱۰۰۰
.....ایلام	۲	۱۴	۱۰	۴۴۵۱۹۹۹
.....ایوان	۳	۲۱	۱۷	۳۱۵۰۰
.....بدره	۰	۰	۰	۰
.....چرداول	۰	۰	۰	۰
.....دره شهر	۰	۰	۰	۰
.....دهلران	۱	۱۴	۳	۲۱۰۰۰
.....سیروان	۰	۰	۰	۰
.....ملکشاهی	۰	۰	۰	۰
.....مهران	۰	۰	۰	۰

مأخذ - اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان ایلام.